

Hallintovaliokunta 19.5.2017

Julkisen talouden suunnitelma 2018-2021 ja kuntatalous

Apulaisjohtaja Reijo Vuorento
Suomen Kuntaliitto

Kuntien ja kuntayhtymien talous, mrd. €

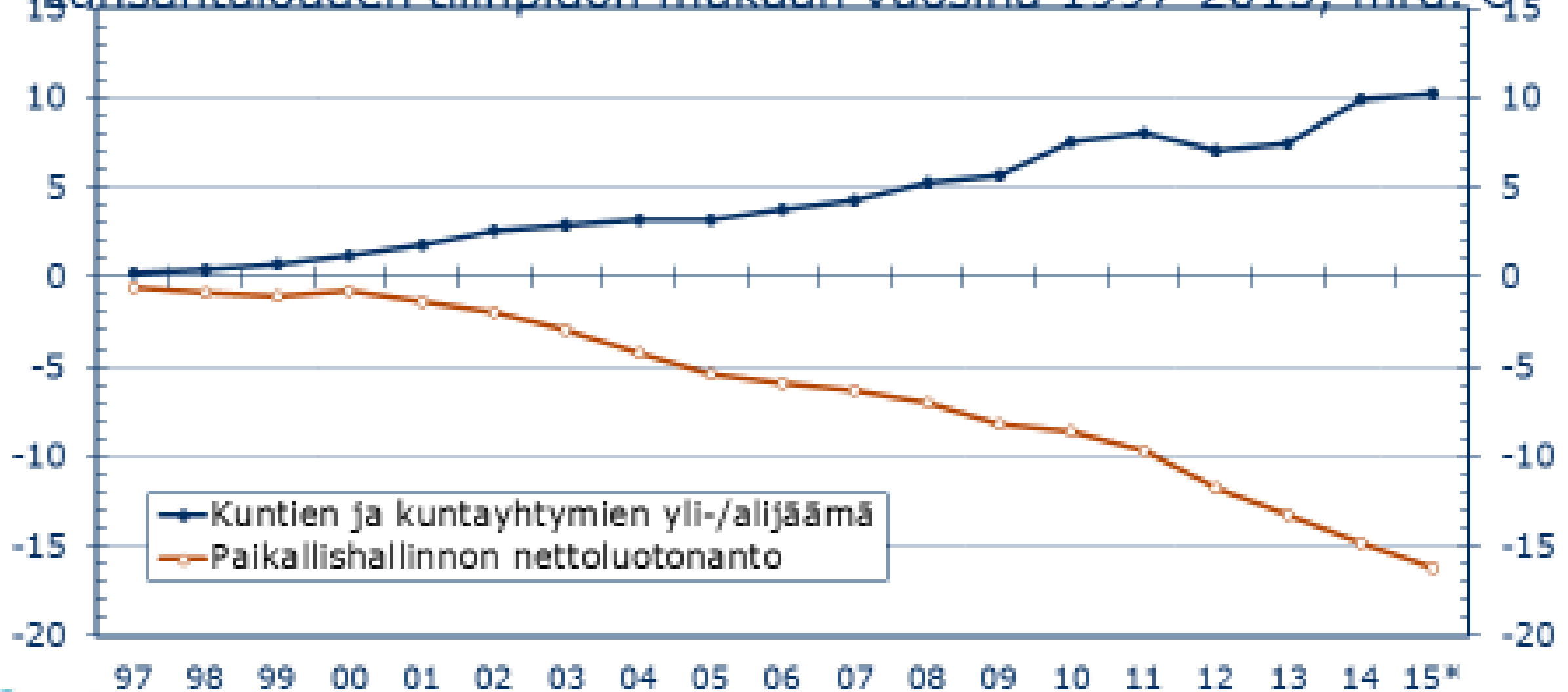
(painelaskelman mukaan)

	2015	2016*	2017**	2018**	2019** 1)	2020**	2021**
Toimintakate	-27,56	-28,00	-27,47	-27,77	-10,29	-10,52	-10,76
Verotulot	21,77	22,07	21,83	22,31	11,75	11,45	11,59
Käyttötalouden valt.os.	8,23	8,81	8,66	8,30	2,13	2,39	2,45
Rahoituserät, netto	0,25	0,26	0,26	0,23	0,26	0,27	0,27
Vuosikate	2,70	3,15	3,28	3,07	3,86	3,60	3,54
Poistot	-2,66	-2,63	-2,73	-2,83	-2,65	-2,75	-2,85
Satunnaiset erät, netto	0,33	0,33	0,29	0,29	0,29	0,29	0,29
Tilikauden tulos	0,36	0,84	0,83	0,53	1,49	1,13	0,97
Tulorah. korjauserät	-0,61	-0,56	-0,57	-0,57	-0,57	-0,57	-0,57
Tulorahoitus	2,42	2,91	3,00	2,79	3,58	3,32	3,26
Investoinnit, netto	-3,25	-3,18	-3,60	-3,70	-3,12	-3,21	-3,26
Rahoitusjäämä ²⁾	-0,83	-0,26	-0,60	-0,91	0,46	0,11	0,00
Lainakanta	17,40	18,02	18,66	19,62	17,21	17,16	17,21
Rahavarat	5,11	5,23	5,23	5,23	5,23	5,24	5,23

1) Talouden paraneminen vuonna 2019 johtuu siitä, että veroprosenttien ja yhteisöveron jako-osuuden leikkauksista huolimatta kunnille tilitetään vielä aiempien vuosien veroja aiempien vuosien korkeampien veroprosenttien ja jako-osuuksien perusteella.

2) Rahoitusjäämä = Toiminnan ja investointien rahavirta = Tulorahoitus + investoinnit, netto
Tulorahoitus = Vuosikate + satunnaiset erät, netto + tulorahoituksen korjauserät

Kuntien ja kuntayhtymien kertynyt yli-/alijäämä kuntien kirjanpidon mukaan sekä paikallishallinnon nettoluotonannon kertymä kansantalouden tilinpidon mukaan vuosina 1997-2015, mrd. €₁₅

Kilpailukyky-sopimus etenee, vuonna 2018 kiky-leikkaus kasvaa

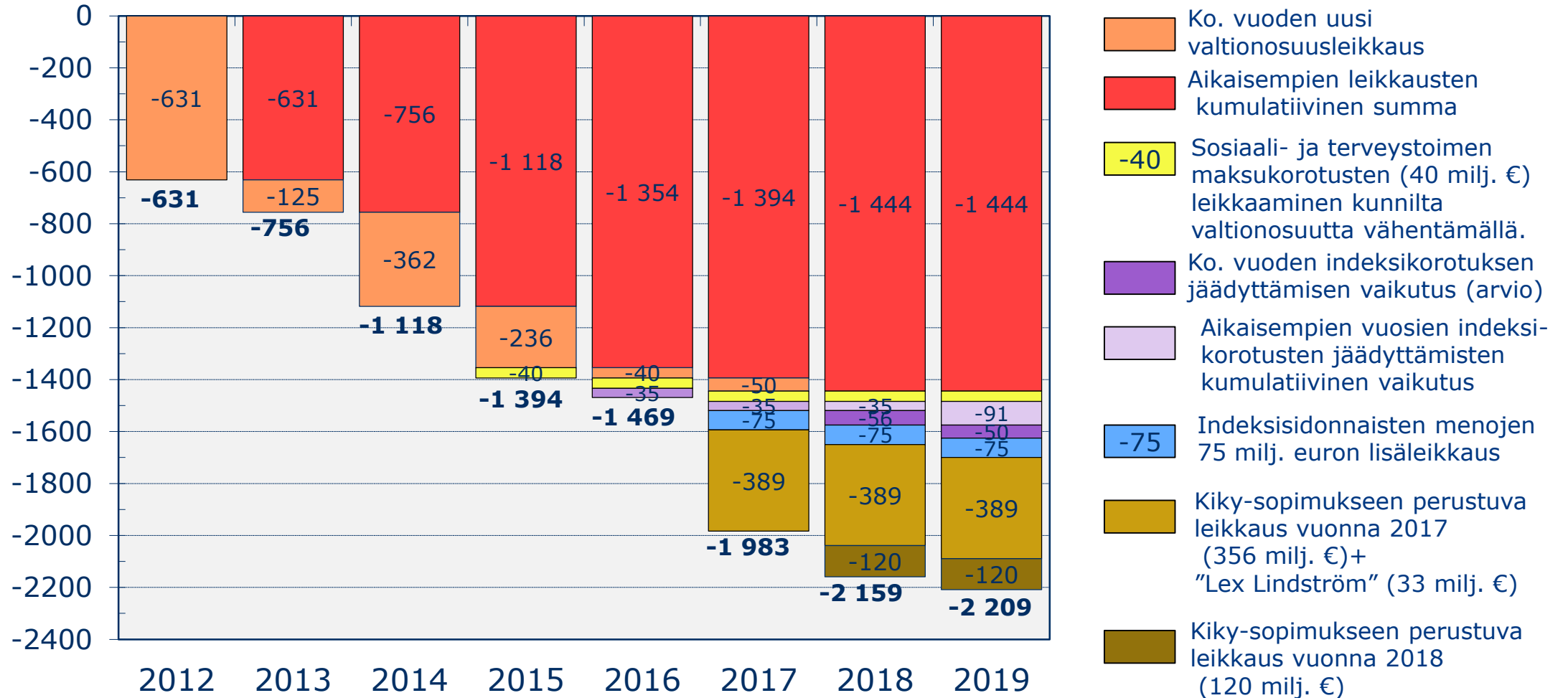
Kuntatalousvaikutusarviot viime syksyltä, ilman ns. dynaamisia vaikutuksia

	2017	2018
Kuntien työvoimakustannukset		
Työnantajamaksujen alentaminen	281	413
Lomarahojen leikkaus	309	312
Työajan pidennys	93	188
	683	230
Veronkevennysten vaikutus kunnallisveroon	-273	-274
palkkatulon verotus	-211	
eläketulon verotus	-62	
Veronkevennyksen kompensatio kunnille	273	274
Verotuksen kautta tulevat epäsuorat vaikutukset		
Ta-maksujen alentamisen vaikutus yhteisöveron tuottoon	59	85
Työntekijämaksujen korotusten vaikutus kunnallisveron tuottoon	-356	-502
Lomarahaleikkauksen vaikutus verotuloihin	-65	-65
Työajanpidennyksen vaikutus verotuloihin	-32	-49
Valtionosuuksien vähennys		
ta-maksujen alentaminen / ei leikata	0	0
lomarahaleikkaus 100 %	-309	-312
työajan pidennys 100 %	-70	-188
	-379	-121
Vaikutus kuntatalouden rahoitusasemaan ilman positiivisia vaikutuksia taloudellisen aktiviteetin kasvun kautta	-90	-118
Valtionosuusindeksin aleneminen työnantajamaksujen alenemisen seurauksena	-78	-78
Nettovaikutus ml. vos-indeksin muutos	-168	-196

Huom. KTO kevät 2017:

- Lomarahaleikkaus kohdistui suoriteperusteisesti jo vuodelle 2016.
- Lomarahojen leikkaus laskee palkkamenoja 2017 vajaalla 40 milj. €.
- 2019 lomarahoja palautuu vajaat 120 milj. € kuntatalouden maksettavaksi.

Vuosien 2012-2019¹⁾ leikkausten vaikutus kuntien peruspalvelujen* valtiosuuteen, milj. €

* Tämän lisäksi OKM:n valtiosuusrahoitusta on leikattu noin 400 milj. € vuosina 2012-2015. Vuosina 2016-2019 toteutettavat OKM:n leikkaukset ovat arviolta yli 220 milj. € vuoden 2019 tasolla.

1) Vuoden 2019 luvuissa ei ole huomioitu maakuntaudistuksen vaikutuksia leikkauksiin.

Kuntaliitto : periaatteessa positiivinen niin rahoitusasematavoitteeseen kuin menorajoitteeseen.

Niiden toteutuminen täysimääräisesti ei kuitenkaan Kuntaliiton mielestä ole mahdollista eikä todennäköistä ainakaan vielä 2018.

Eryteisesti seuraavien toimenpiteiden vaikutuksista kuntien talouteen ei ole olemassa luotettavia arvioita vuodelle 2018

	milj.e	vosuusväh.
- kilpailukyky sopimukseen liittyvän työajanpidentäminen,		188
- vanhuspalvelujen laatusuositus,	17	4
- erikoissairaanhoidon alueellinen tehostaminen	125	32
- omaishoitajien aseman parantamisen vaikutukset	35	9
	-----	-----
yhteensä	365	233

Näiden lisäksi asiakasmaksujen toteutuminen esitetystä laajuudessa hyvin epävarmaa.

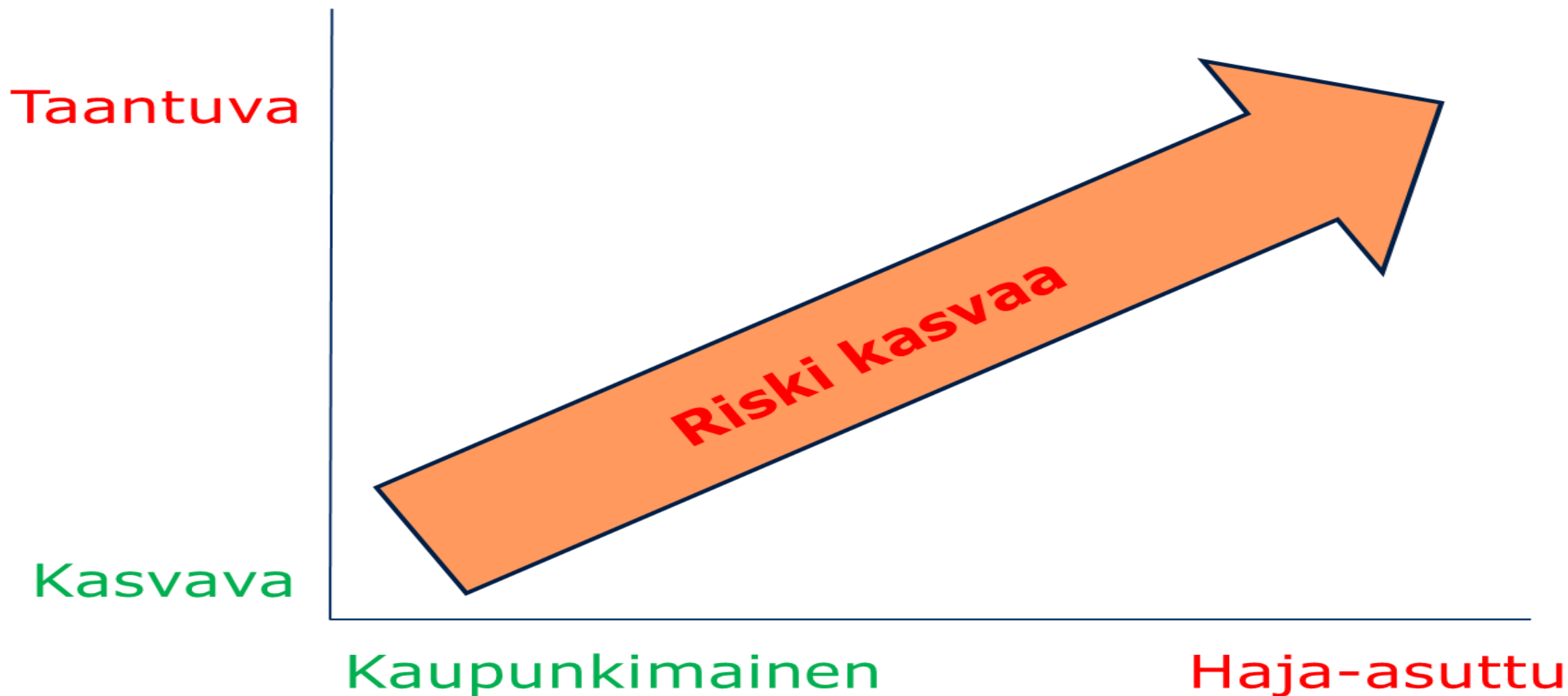
Olisi tärkeää, että merkittävää epävarmuutta sisältävien säästölaskelmien perusteella ei tehtäisi etukäteen leikkauksia kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen (vosuus 25,34 %)

Kehitysarvioon liittyviä huomioita

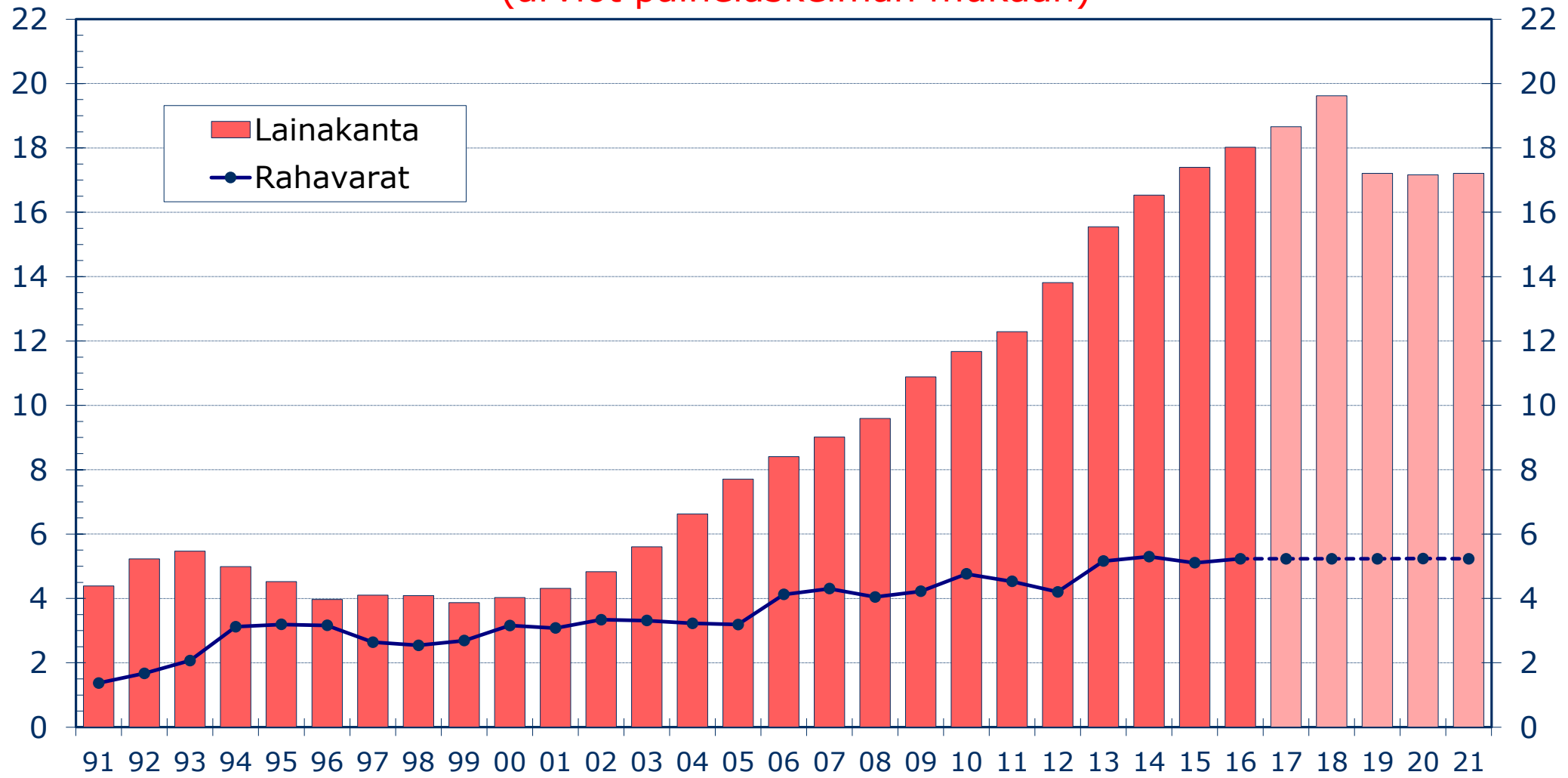
- Investoinnit pysyvät korkealla tasolla
- Perustoimeentulotuen rahoitusvastuu kasvaa hieman alikäytön vähenemisen sekä täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen kasvun vuoksi
- Kuntien toimeenpanemat säästötoimet tai maksukorotukset eivät ole toteutuneet täysimääräisesti
- Tulokehitys heikkoa lähivuosina
- 2019 verotulokertymiin jaksottuu vuoden 2018 tuloveroeriä
- 2019 lähtien kuntatalouteen kohdistuva palvelutarpeen kasvu pienenee yli 0,5 prosenttiyksiköllä

Sijaintikunnan profiilin vaikutus riskiin

Kuntien ja kuntayhtymien lainakanta sekä rahavarat 1991-2021, mrd. € (käyvin hinnoin) (arviot painelaskelman mukaan)

Kuntayhtymien lainoja on oletettu siirtyvän maakunnille vuonna 2019 noin 2 mrd. euroa

Kuntien ja kuntayhtymien bruttomenot, mrd. €

	2015	2016*	2017** 1)	2018**	2019** 2)	2020**	2021**
Toimintamenot	36,75	37,22	36,42	36,82	17,09	17,49	17,92
- Henkilöstömenot	21,01	20,84	20,28	20,29	10,38	10,61	10,84
- Palkat	16,13	15,98	15,91	16,02	8,30	8,49	8,67
- Muut henkilöstömenot	4,88	4,86	4,37	4,27	2,07	2,13	2,17
- Ostot (materiaalit ja palv.)	12,16	12,53	12,96	13,40	5,59	5,75	5,95
- Avustukset	2,68	2,78	2,11	2,06	1,27	1,28	1,29
- Muut toimintamenot	0,90	1,06	1,06	1,06	-0,15	-0,15	-0,15
Korkomenot	0,29	0,27	0,28	0,31	0,29	0,30	0,31
Investoinnit	4,42	4,23	4,70	4,85	4,05	4,10	4,15
Yhteensä	41,45	41,72	41,40	41,99	21,43	21,89	22,38
Muutos-%:							
Toimintamenot		1,3	-2,1	1,1	-53,6	2,4	2,5
- Palkat		-1,0	-0,4	0,7	-48,2	2,2	2,1
- Ostot (materiaalit ja palv.)		3,1	3,4	3,4	-58,3	2,9	3,5
Menot yhteensä		0,6	-0,8	1,4	-49,0	2,2	2,2

1) Vuonna 2017 toimintamenoja (sekä toimintatuloja ja valtionosuuksia) supistaa perustoimeentulotuen laskennan ja maksatuksen siirto Kelalle. Vaikutus toimintamenoihin on noin -700 miljoonaa euroa.

Kiky-sopimuksen vaikutus henkilöstömenoihin on vuonna 2017 myös noin -700 miljoonaa euroa.

2) Vuodesta 2019 lähtien menojen tasossa on otettu huomioon sote- ja maakuntauudistus.

Kuntien ja kuntayhtymien tuloslaskelma vuosina 2015-2021, mrd. €

Tuloslaskelman erä	2015	2016*	2017**	2018**	2019**	2020**	2021**
Toimintatulot	9,19	9,21	8,95	9,05	6,80	6,98	7,16
Toimintamenot	-36,75	-37,22	-36,42	-36,82	-17,09	-17,49	-17,92
Toimintakate	-27,56	-28,00	-27,47	-27,77	-10,29	-10,52	-10,76
Verotulot	21,77	22,07	21,83	22,31	11,75	11,45	11,59
Valtionosuudet	8,23	8,81	8,66	8,30	2,13	2,39	2,45
Rahoituserät, netto	0,25	0,26	0,26	0,23	0,26	0,27	0,27
Vuosikate	2,70	3,15	3,28	3,07	3,86	3,60	3,54
Poistot ja arvonalent.	-2,66	-2,63	-2,73	-2,83	-2,65	-2,75	-2,85
Satunnaiserät, netto	0,33	0,33	0,29	0,29	0,29	0,29	0,29
Tilikauden tulos	0,36	0,84	0,83	0,53	1,49	1,13	0,97
muutos-%:							
Toimintatulot	-22,0	0,3	-2,8	1,1	-24,9	2,6	2,7
Toimintamenot	-4,4	1,3	-2,1	1,1	-53,6	2,4	2,5
Verotulot	2,8	1,4	-1,1	2,2	-47,3	-2,5	1,1
Valtionosuudet	0,4	7,0	-1,7	-4,2	-74,4	12,4	2,4

Vuonna 2015 tuloslaskelman eriin vaikuttaa kunnallisten liikelaitosten sekä ammattikorkeakoulujen yhtiöittäminen sekä tilastouudistus. Vuonna 2017 toimintatuloja ja -menoja sekä valtionosuuksia pienentää perustoimeentulotuen laskutuksen ja maksatuksen siirto Kelalle sekä kiky-sopimus.

Talouden paraneminen vuonna 2019 johtuu siitä, että veroprosenttien ja yhteisöveron jako-osuuden leikkauksista huolimatta kunnille tilitetään vielä aiempien vuosien veroja aiempien vuosien korkeampien veroprosenttien ja jako-osuuksien perusteella.